Универзитет у Београду
Филолошки Факултет
Датум 5.11.2012.

ИЗВЈЕШТАЈ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ, КАНДИДАТА И МЕНТОРА ЗА ИЗРАДУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовао комисију

Одлуком бр 1970/1 од 28.септембра 2012. Наставно-научног већа Филолошког факултета Универзитета у Београду образована је комисија за оцену подобности теме за израду докторске дисертације кандидата Драгице Миловић. Тему је Драгица Миловић пријавила под насловом „Усвајање система чланова и категорије одређености и неодређености у енглеском језику“.

2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назив уже научне области за коју је изабран у звање, датум избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:

1. др Смиљка Стојановић, доцент (10.маја 2010.), англистика, Филолошки факултет, Београд

2. др Ненад Томовић, доцент (17.маја 2011.), англистика, Филолошки факултет, Београд

3. др Гордана Петричић, доцент (16.новембра 2008.), англистика, Филозофски факултет,Нови Сад

II БИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Докторанд Филолошког факултета Драгица Миловић (Жугић) је рођена 25.12.1974. год. у Никшићу. Матурирала је у Гимназији „Стојан Церовић“ у Никшићу (друштвено-језички смер) 1993. године, студирала је од 1993-1998. на Филозофском факултету у Никшићу гдје је стекла звање професора енглеског језика и књижевности и наставника италијанског језика и књижевности са просечном оцјеном на студијама 9,12. Од 1998. год. до 2007. год. је радила на истоименом факултету - Катедра за енглески језик у звању сарадника у настави а од 2007. је ангажована на Факултету за стране језике Универзитета “Медитеран” као сарадник у настави за извођење вежби у оквиру предмета савремени енглески језик и морфологија енглеског језика као и на Правном факултету где држи предавања. Мастер рад под називом *Развијање аутономије студената у усвајању нових ријечи кроз*

експлицитни фокус на форму - *Морфолошка анализа новинских чланака* је одбранила 2008. год. на Филолошком факултету у Београду са оценом 10. Академске 2009/10. уписала је докторске студије на Филолошком факултету Универзитета у Београду (смер Примењена лингвистика). У редовном року положила је све испите на докторским студијама и написала четири самостална истраживачка рада, чиме је стекла услов да пријави тему.

. Учествовала је на међународним конгресима и скуповима као члан Друштва за примијењену лингвистику из Подгорице .

III БИБЛИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

1. Драгица Жугић (2012). Значај морфолошке анализе у процесима усвајања нових ријечи. У С. Перовић (ур.), *Ми о језику, језик о нама:* зборник радова са друге конференције Друштва за примијењену лингвистику. Подгорица: Институт за стране језике, 99-107
2. Драгица Жугић (2011). Проблеми ученика у усвајању чланова енглеског језика. У Ј.Вучо & Б. Милатовић (ур.), *Ставови промјена – промјена ставова.* Никшић: Универзитет Црне Горе, 264-272
3. Драгица Жугић (201?). Стратегије учења Л2 вокабулара. У зборнику радова са конференције *Филолошка истраживања данас – језик, књижевност, култура* – ФИД 2010 (у штампи).
4. Драгица Жугић & Милена Мрдак (2007). Искуства, нове обавезе и изазови наставника у реформисаној настави. У Ј.Вучо & Б. Милатовић (ур.), *Улога наставника у савременој настави.* Никшић: Универзитет Црне Горе, 214-219

IV ОЦЕНА ДА ЈЕ КАНДИДАТ ПОДОБАН ДА РАДИ ДИСЕРТАЦИЈУ

Увидом у биографију и библиографију кандидата, комисија сматра да је Драгица Миловић подобна да ради ову дисертацију јер испуњава све услове за дисертацију.

V ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНОГ МЕНТОРА

НАПОМЕНА:

За ментора је предложена др Смиљка Стојановић Др Смиљка Стојановић, доцент за Енглески језик на катедри за Англистику, Филолошки факултет у Београду - Руководилац при изради преко 30 одбрањених магистарских радова и 7 докторских дисертација.

Библиографија ментора са најмање 5 јединица релевантних за област из које се ради докторска дисертација.

1. **<u>Бинарне релације посесије у енглеском и српскохрватском језику</u>**, монографија, књига LXXVI. Филолошки факултет Београдског универзитета, Београд 1996.
2. *Developing a University Methodology Course: Collaboration and Problem – Solving*, Newsletter IATEFL, ELTAB 2, 1998, British Council-Eastern Adriatic, Belgrade, 3-7
3. *Конкуренција афиксалних морфема у српском језику у поређењу са енглеским*, Зборник радова, Научни састанак слависта у Вукове дане, 29/1, Београд, 2000, 203-213
4. *Modifying Tasks in Teacher Education*, The Teacher Trainer, Vol.18. No.1. Canterbury, Kent, England, 2004, 5-11
5. *Проблем усвајања лексике у страном језику*, Српски језик, број 9/1-2, година IX, Београд, 2004.
6. *Откривена и скривена граматика*, Зборник радова: српски као страни у теорији и пракси. Београд, 2007.
7. *Рани старт у учењу страног језика*, Српски језик, 14/1-2, XIV, Београд, 2009.

Комисија сматра да др Смиљка Стојановић испуњава све услове за ментора ове докторске дисертације за област Примењена лингвистика.

VI ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ:

ОЦЕНА

1. Формулација назива тезе (наслова)

Комисија закључује да радни назив тезе „Усвајање система чланова и категорије одређености и неодређености у енглеском језику“ **прикладан и да добро репрезентује суштину предложене теме истраживања.**

2. Предмета (проблема) истраживања

Опис теме: Истраживање које ће се представити у овом раду је покушај да се пронађе једно решење везано за проблем који је у лингвистици познат као категорија одређености и неодређености у усвајању чланова енглеског језика код студената чији матерњи језик не поседује такве еквиваленте. Будући да се категорија одређености/неодређености сматра универзалном категоријом људског размишљања о којој

се још говори и као о језичкој универзалији овај рад ће бити посвећен том феномену и начинима обрађивања и приступа у литератури. Највећи део литературе посвећен проблему одређености/неодређености односи се на енглески језик, пре свега на чланове који се сматрају прототипском ознаком одређености/неодређености.

Предмет научног истраживања биће енглески чланови који се описују као „мале речи“ и којима се, у оквирима тренутних приступа у настави који се много ослањају на комуникацију, поклања врло мало пажње. Међутим, енглески чланови се појављују врло често и њихова нетачна употреба може утицати негативно на комуникацију. Неко ко пише на енглеском као другом језику тежи да буде прецизан и тачан, нарочито ако се професионално бави писањем. Енглески чланови *the, a* и *Ø* су најчешће коришћене речи енглеског језика. На Кобилдовој *(Collins Birmingham University International Language Database)* листи од десет најучесталијих речи у енглеском језику (Sinclair, 1991), одређени члан *the* заузима прво место у корпусу од 20 милиона речи, а неодређени *a* пето. (Табела 1).

1. the (309 497) 25.1%	**6. in (100 138) 8.1%**
2. of (155 044) 12.6 %	**7. that (67 042) 5.4%**
3. and (153 801) 12.5%	**8. I (64 849) 5.3%**
4. to (137 056) 11.1%	**9. it (61 379) 5.0%**
5. a (1129928) 10.5%	**10. was (54722) 4.4%**

Табела 1. COBUILD-ова листа десет најучесталијих речи енглеског језика (Sinclair, 1991).

Када се упореди релативна учесталост ова три члана (изузимајући чланове повезане са властитим именицама и оне у идиоматским фразама) у радовима који представљају пет различитих писаних жанрова, Мастер (Master,1990) открива да нулти члан *Ø* заузима прво место, одређени члан *the* друго место а неодређени члан *a* последње (Табела 2). У односу на остале детерминаторе проценат чланова у корпусу од скоро 200,000 речи је много већи од било којих других детерминатора, а када се ради о врстама текстова њихов проценат је знатно већи уколико се не ради о фиктивном штиву. Та разлика постоји, како Мастер истиче, јер се у фикцији појављују и присвојни детерминатори као на пр. *my, his, John's*.

Жанр	**Извор**	***Нулти Ø***	***The***	***A(n)***	***Члан /Дет***	**Укупан број речи**
Истраживачки магазини	Технички чланци (16)	49.7	38.6	11.8	90.3	63289
Научни магазини	*Science news* (4 примјерка)	57.0	28.7	14.3	88.4	34987
Недељна штампа	*Newsweek* (1 примјерак)	46.6	34.4	19.1	82.6	31896
Роман	*The Tenth Man*	27.9	45.9	26.2	77.7	30956

Драме*	*Macbeth* и *Julius Caesar*	44.7	38.7	6.7	58.8	36516
Све	24 узорка	48.0	36.3	5.7	82.6	197644

Табела 2. Проценат појављивања три члана у пет жанрова (Master, 1997)
*Вокативи (облици директног обраћања, на пр. *fool, lady, sirrah*) нису урачунати у драмама.

Када се постави питање како препознати да ли је неки текст писао изворни говорник или неко коме енглески није матерњи језик, као одговор налазимо да су три најчешћа показатеља: избор времена и аспекта, слагање субјекта и глагола и употреба чланова. Док се проблеми са глаголима и лексиком могу превазићи, а грешке у слагању елиминисати пажљивом лектуром, проблеми са члановима увек остају. Пошто се чланови убрајају у најчешће речи енглеског језика, изворни говорници најпре примете грешке овог типа. Оно што је занимљиво јесте да многи лингвисти на различите начине објашњавају ове грешке. Тако Берт (Burt,1975) наводи да су грешке при избору члана само локалне природе и да се разликују од глобалних по томе што не ометају комуникацију, мада претходно наведени подаци из табеле 2 казују супротно. Сасвим је тачна тврдња да се грешка у члану може сматрати локалном у реченици као **A water is necessary for our life*. *Water* је небројива именица, тако да она не иде са недорађеним чланом јер се он употребљава само испред бројивих именица. Грешка је локална јер не делује изван реченице и не изазива никакав проблем који се тиче идентитета референце. Међутим, грешке у члановима се могу сматрати глобалним уколико слушалац/читалац не разуме идентитет те референце. Иако су грешке у члановима само локалне природе, у последње време многи истраживачи и методичари, имплицитно или експлицитно, уочавају потребу да се посвете овом проблему избора чланова и грешака у њиховој употреби.

Сходно томе, предмет истраживања ове тезе обухватиће систем енглеских чланова који се сматрају прототипском ознаком одређености/неодређености и степен усвојености и перцепције ове категорије код студената чији матерњи језик не поседује сличне елементе.

Комисија закључује да је предложени предмет истраживања својом сложеношћу, актуелношћу и значајем одговара као предмет докторске дисертације.

3. Библиографија прелиминарних истраживања

Кандидат је предложио библиографију од 70 библиографских јединица релевантних за истраживање. Овде наводимо јединице најзначајније за истраживање.

4. Циљеви истраживања

Циљеви

Циљ овог рада биће усмерен ка истраживању још увек недовољно осветљене области у усвајању другог језика тј. категорији одређености и неодређености у усвајању чланова енглеског језика, с

намером да се кроз разматрања теоријског карактера постојећих радова и властитог истраживања прикаже тај процес код студената енглеског језика који се спремају да постану наставници/преводиоци.

Хипотезе

На темељу литературе, дугогодишњег искуства у настави енглеског језика, усвајања енглеског као страног (студије англистике) као и на основу истраживања, кандидаткиња ће покушати да докаже хипотезу да студентима којима је српски језик матерњи, усвајање система чланова представља највећи проблем у усвајању енглеског као страног језика.

5. Очекивани разултати

До сада су се бројни лингвисти слагали у томе да је употреба чланова област граматике која показује „да се у било којој анализи грешака, највише истичу управо грешке у члановима“ (Oller&Redding, 1971:85). Што се тиче истраживања у нашем језику, до сада није спроведено ниједно истраживање слично овима уз тврдњу да су грешке у члановима учесталије од осталих врста грешака. Стога ће се Драгица Миловић у овом раду посветити усвајању система чланова и категорије одређености и неодређености код студената. Резулати истраживања ће несумњиво послужити као смерница у организацији наставе и избора метода и приступа у процесу наставе на одсецима за енглески језик, нарочито онима који осмишљавају програме за предмете уско везане за наставничку и преводилачку професију.

Ослањајући се на истраживања и радове многих аутора (McEldowney (1977), Master (1987), Berry (1991), Beaumont&Gallaway (1994) и Goto-Butler (2002)) који су се бавили проблемима усвајања чланова, овај рад ће представљати и покушај да се пронађе решење како да се унапреди знање студената енглеског језика као и осталих који уче енглески у употреби чланова и изражавању категорије одређености и неодређености.

6. План рада

Структуру овог рада чиниће два дела – први део који обухвата 3 поглавља и у којима ће бити представљен један теоријски преглед о феномену енглеских чланова, затим категорије које они означавају и све њихове употребе. У другом делу кога чине поглавља 4,5 и 6 приказаће се ток и анализирати резултати свих истраживања која су спроведена у циљу расветљавања проблема које студенти енглеског језика имају при усвајању чланова као средстава за изражавање одређености и неодређености у енглеском језику.

У уводном делу рада даће се предмет рада, методолошки приступ као и циљ истраживања. Затим ће следити приказ теорија које су најзначајније у објашњењу система чланова у енглеском језику и

категорије одређености/неодређености као и на који начин су јој приступили различити аутори (Bertrand Russell, Gustave Guillaume, Otto Jespersen, Paul Christophersen, John A. Hawkins, Christopher Lyons и Andrew Chesterman ,Yule , Тренкић). Уз критички осврт на тврдње и закључке поменутих лингвиста у неколико потпоглавља обрадиће се појмови као што су *јединственост, акутализација именице, познатост, могућност одређења, могућност идентификовања, могућност лоцирања, екстензивност, генеричка употреба, укљученост* и *искљученост* као и појмови *бројивости* и *небројивости именица* који додатно расветљавају проблем одређености и неодређености.

У другом поглављу анализираће се приступи у настави система енглеских чланова, педагошке сугестије као и опис употребе чланова у савременим уџбеницима и граматикама енглеског језика којима се служе студенти енглеског језика на Филозофском факултету у Никшићу и Факултету за стране језике у Подгорици. У дугогодишњем раду са ученицима који поседују врло висок ниво знања енглеског језика примећено је да проблем чланова остаје стално присутан, као и да се код њих јавља страх од коришћења чланова или помиреност са чињеницом да се енглески чланови једноставно не могу научити. Како се енглеске граматике најчешће користе као извор информација о члановима, ово поглавље биће посвећено опису система чланова које дају савремене граматике и пет референтних уџбеника који се користе на основним и специјалистичким студијама енглеског језика на поменутим факултетима. Ову анализу пропратиће разматрања о томе у којој мери наведене граматике и уџбеници расветљавају проблем енглеског члана нашем ученику енглеског језика. У другом делу овог поглавља приказаће се приступи усвајању енглеских чланова у литератури која се бави наставом енглеског језика. Разматраће се која од истраживања поменута у тој литератури могу да се повежу са проблемом наших ученика, а која се могу сматрати релевантним за проблем који се проучава и који резултати се могу упоредити са нашим.

Други део рада посвећен истраживањима започиње четвртим поглављем у којем ће се анализирати грешке и учесталост грешака које студенти, праве у писаним радовима . Питања на која ће се покушати дати одговор јесу следећа: да ли су грешке у члановима заиста честе , који је њихов однос према свеукупном броју грешака и осталим грешкама које су направили у писаним радовима и да ли се број грешака смањује. Такође, нека од основних питања којима ће се кандидаткиња још бавити јесу да ли студенти„аутоматски“ усвајају систем чланова како постају све бољи и бољи у знању језика и да ли тај проблем оправдава посебну пажњу.

У петом поглављу биће изложени поступак и резултати везани за проблеме у опажању и препознавању категорије одређености/неодређености у енглеском језику. Као инструмент за ово истраживање користиће се енглески текстови пажљиво одабрани како би обухватили што више различитих језичких ситуација у којима се појављују енглески чланови, или нека друга средства

изражавања одређености/неодређености. Текстове је преводила група од 40 студената четврте године студија енглеског језика Филозофског факултета у Никшићу и Факултета за стране језике у Подгорици (академска година 2011/2012). Оно што је интересовало истраживача јесте да ли ће студенти енглеског имати проблема у препознавању и изражавању одређености/неодређености у том језику, како ће у преводима пренети одређеност и неодређеност именске фразе, да ли ће доћи до интерференције са енглеским језиком, која ће језичка средства користити у преводима када имају бројиву именицу у једнини испред које се користи одређени, односно неодређени члан, када апстрактној именици претходи одређени/неодређени члан или када властитој именици он претходи, да ли ће препознати када и у којој ситуацији члан има нека од значења као што су анафоричко, катафоричко, деиктичко, асоцијативно или генеричко и која све значења он доноси именици.

Шесто поглавље биће посвећено описивању и анализирању добијених резултата везаних за ниво усвојености категорије одређености/неодређености у енглеском језику код студената завршне године студија. У оквиру овог дела истраживања као инструмент послужиће текстови на српском језику који су заправо преводи већ споменутих текстова. Група од 40 студената четврте године енглеског језика (академска година 2011/2012) је сада преводила текстове на енглески језик. На основу њихових превода и анализе употребе чланова у изражавању одређености и неодређености извршиће се класификација грешака, приказаће се и прецизно описати окружења именске фразе унутар којих студенти најчешће праве грешке: да ли је то непотребно уписивање члана испред апстрактне именице, изостављање члана *the* који има анафоричку функцију или испред именице којој релативна реченица даје значење одређености. Такође ће бити испитано у којој мери студенти знају правила и норму у употреби чланова у изражавању одређености и неодређености, затим колико је код њих развијена свест о важности контекста, као и у којој мери су усвојили категорију одређености/неодређености као семантичку и прагматичку категорију.

У закључку ће бити дати сви резултати до којих се дошло током истраживања и указаће се на нова питања која су се појавила.

7. Методе истраживања

Сама подела рада на теоријски део и део посвећен истраживањима одредиће употребу и избор метода и методолошких поступака. У првом делу рада примениће се квалитативна метода дескрипције којом ће се не само описати већ и анализирати са критичким освртом, објединити, синтетизовати и систематизовати теоријска сазнања заснивајући се на релевантној литератури из више области лингвистике и примењене лингвистике. У другом делу, будући да се ради о усвајању страног језика користиће се трансверзалне методе (на пр. процена граматичности реченица и испитивање писане

продукције) које се састоје у тестирању веће групе испитаника и помоћу којих се стиче увид у ситуацију каква је у тренутку тестирања тј. на једном одређеном нивоу знања. Данас у примењеној лингвистици врло доминантан приступ има метода анализе грешака која ће чинити основу другог дела овог рада и која ће условити да се у примењеној анализи спроведу следеће фазе: прикупљање узорака, идентификација грешака, опис грешака, објашњење грешака и евалуација грешака.

VII ЗАКЉУЧАК СА ОБРАЗЛОЖЕНОМ ОЦЕНОМ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ КАНДИДАТА

НАПОМЕНА: _____

На основу наведених података о кандидату, Комисија констатује да је Драгица Миловић подобна за израду докторске дисертације.

На основу постављених циљева и очекиваних резултата, Комисија констатује да је предложена тема подобна за израду докторске дисертације у области примењене лингвистике.

На основу наведених података о предложеном ментору, Комисија конастатује да је др Смиљка Стојановић подобна за ментора предложене докторске дисертације.

На основу изнетог, Комисија предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да донесе позитивне оцене о подобности кандидата Драгице Миловић

и предложене теме докторске дисертације „**Усвајање система чланова и категорије одређености и неодређености у енглеском језику“**

а да се за ментора именује др Смиљка Стојановић доцент Филолошког факултета у Београду.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

_____

1. **др Смиљка Стојановић**

_____

2. **др Ненад Томовић**

_____

3. **др Гордана Петричић**